

*К. Д. Кулик, асп. кафедри кримінології
та кримінально-виконавчого права,
Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого*

НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ЗАХОДИ ВІКТИМОЛОГІЧНОГО ЗАПОБІГАННЯ РОЗБЕЩЕННЮ НЕПОВНОЛІТНІХ

Проблема статевих злочинів проти неповнолітніх завжди мала широкий резонанс. Громадськість засуджує це негативне явище, адже діти – наше майбутнє. На рівні держави особлива увага приділяється захисту материнства і дитинства, прав неповнолітніх, охороні їх здоров'я та інтересів. Однак, незважаючи на всі заходи, в Україні залишається стабільно високою кількість злочинів, які кваліфікуються за ст. 156 Кримінального кодексу України (далі – КК України), а саме – розбещення неповнолітніх. Ці злочини становлять підвищену суспільну небезпеку, оскільки вони порушують статеву недоторканість і нормальний статевий розвиток дитини й підлітка.

Згідно із статистичними даними Державної судової адміністрації України, у період із 2003 р. по червень 2013 р. в Україні було засуджено 159 осіб за ч. 1 і 751 особа за ч. 2 ст. 156 КК України. Сексуальні злочини викликають у потерпілих найтяжчі спогади, глибокі душевні травми, що можуть призвести до самогубства чи небезпечних соматичних або психічних захворювань. Серед поведінкових проблем виділяють прояви антисоціальної та делінквентної поведінки, нерідко самодеструктивного характеру (самоушкодження, суїцидальні спроби, зловживання наркотиками тощо).

Дуже важливим заходом запобігання ненасильницьким статевим злочинам проти неповнолітніх є віктимологічна профілактика. Вона спрямована на формування у дітей і підлітків обачливості, обережності у стосунках, вміння зорієнтуватися в критичній ситуації, а також навчання підлітків спеціальним засобам самозахисту від злочинних посягань.

Віктимологічний напрям є перспективним і органічно входить до системи запобіжного впливу на злочинність тією

мірою, якою поведінка потерпілого включається до механізму факторів, що зумовлюють і сприяють вчиненню злочинів.

Усім відомо, що діти становлять окрему соціально-демографічну групу і мають підвищену віктимність щодо насильницьких посягань на них дорослих злочинців. Це пов'язано передусім з їх недосвідченістю, незрілістю, віковими фізіологічними та психологічними особливостями. Період статевого дозрівання неповнолітнього пов'язаний з глибокими функціональними змінами всіх органів та організму в цілому. Це тривалий процес, і втручання в нього може призвести до різноманітних негативних наслідків як фізичного, так і психологічного стану.

У зв'язку з цим стає необхідним проведення відповідної профілактичної роботи, яка полягає в розробці заходів, спрямованих на виявлення потенційних жертв і запобігання їх необачливій поведінці.

Одним із дієвих засобів загальної віктимологічної профілактики є правове і моральне, включаючи статеве, виховання неповнолітніх. У цьому значну роль має відігравати загальноосвітня школа та гуртки за інтересами. Треба розширити правову підготовку дітей і молоді, щоб вони усвідомлювали свої права щодо захисту власної честі та гідності, а також дійсну небезпеку, яку становлять сексуальні злочини.

До загальних напрямів віктимологічного запобігання розбещенню неповнолітніх належать: 1) запровадження комплексу організаційних заходів, спрямованих на убезпечення неповнолітніх від злочинів, пивного алкоголізму, наркотичної залежності тощо; 2) правове навчання та виховання; 3) обмеження вільного пересування неповнолітніх після 22 год. вечора, заборона продажу пива і цигарок неповнолітнім, що, безумовно, знижують віктимність і криміногенність молодіжного середовища; 4) контроль за розповсюдженням дитячої порнографії в Інтернеті та на телебаченні тощо.

Щодо індивідуальної віктимологічної профілактики, то основним інститутом, який відіграє головну роль, є сім'я. Батьки або особи, які їх замінюють, повинні піклуватися про здоров'я, фізичний, духовний і моральний розвиток дитини, її навчання, ство-

рювати належні умови для розвитку її природних здібностей, поважати гідність дитини, готувати її до самостійного життя. Дуже важливим є моральне виховання дитини, прищеплення їй людських цінностей і поваги до інших людей. Особисті розмови з дитиною щодо сексуального виховання треба починати не з 10-15 років, як це часто відбувається, а у віці трьох років. Треба розповідати дитині, що не можна розмовляти з незнайомими дорослими людьми, дозволяти їм торкатися її, знімати одяг, брати в них їжу, напої тощо. А у випадку, якщо особа пропонує і наполягає на тому, щоб дитина пішла з нею, необхідно починати гучно плакати, кричати, привертати до себе увагу оточуючих, просити про допомогу і при можливості тікати додому.

Ретельно розроблені заходи віктимологічного запобігання дадуть можливість знизити злочинність.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. Ватуйська М. Ю.

І. Л. Мязгова,
*ф-т № 2, 5 курс, 10 група,
Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого*

РОЛЬ ВІКТИМНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИ У ВЧИНЕННІ ЗЛОЧИНУ: ПИТАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ВПЛИВУ

Досить часто в науковій літературі вченими-кримінологами зверталася увага на насильницьку злочинність та її детермінанти, однак віктимологічний аспект вказаної проблеми тривалий час не знаходив свого відображення. Недостатньо вченими залишаються такі питання: особливості віктимної поведінки жертви та її детермінантне значення в механізмі злочинної поведінки під час учинення насильницьких злочинів; природа зв'язку між злочинцем і жертвою; віктимологічна профілактика та ін.

Термін “віктимологія” походить від латинського *Victima* (жертва), *Logos* (вчення) і трактується як наука про жертву. Віктимність визначається як підвищена здатність людини через